

Workplace Safety Discount (WSD)

*Erfarenheter från ett arbetsmiljöförbättrande
program för mikroföretagare inom
lantbruket på Nya Zeeland*

Kristina Gunnarsson
Arbets- och miljömedicin, Uppsala

Kirsten Olsen och Leigh-Ann Harris
Centre for Ergonomics, Occupational Safety and Health
Massey University, Palmerston North, Nya Zeeland

Workplace Safety Discount (WSD)

Erfarenheter från ett arbetsmiljöförbättrande program för
mikroföretagare inom lantbruket på Nya Zeeland

Rapport från Arbets- och Miljömedicin

Kristina Gunnarsson
Arbets- och miljömedicin, Uppsala

Kirsten Olsen och Leigh-Ann Harris
Centre for Ergonomics, Occupational Safety and Health
Massey University, Palmerston North, Nya Zeeland

April
2012

Sammanfattning

Nya Zeeland har hög andel av mikroföretag (0-9 anställda) i näringslivet. Cirka 94 % av alla privata företag är mikroföretag och 24 % av Nya Zeelands arbetskraft arbetar i dessa företag. Lantbruket är en av de branscher där de minsta företagen är i majoritet.

År 2006 införde det statliga försäkringsbolaget ACC Workplace Safety Discount (WSD) som innebär att företaget kan få 10 % nedsättning av försäkringsavgiften om de deltar i arbetsmiljöutbildning, gör en riskbedömning av arbetet och inför ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Eftersom intresset för WSD inom lantbruken var relativt stort men att endast en liten del av de små lantbruken ansökt om att få ta del av WSD valdes branschen ut för studien.

I intervjustudien deltog nyckelpersoner i WSD-programmet för jordbruket. Av dessa var tre ansvariga för programmet inom ACC, en ansvarig inom FarmSafe det största utbildningsföretaget inom jordbrukssektorn på Nya Zeeland, en finansiell rådgivare som anordnade utbildningar i WSD-programmet, tre utbildare i WSD-kurser, en WSD-inspektör samt fem lantbrukare som hade ansökt om WSD.

Resultatet visade att de intervjuade nyckelpersonerna i WSD-programmet och de intervjuade lantbrukarna som ansökt om WSD ansåg att det var viktigt att den som kontaktar lantbrukarna för all form av arbetsmiljöutbildning helst bör vara känd av dem. Utbildningen som ingår i WSD bör ligga geografiskt nära och gärna utföras av personer de har förtroende för. Alla framförde också att lantbrukare ofta har svårigheter att göra riskbedömningar och utforma riskhanteringssystem. Som alternativt sätt att utbilda föreslogs att flera lantbrukare skulle gå gemensam skyddsron på ett lantbruk tillsammans med en person kunnig inom arbetsmiljöområdet vilket skulle underlätta att ta till sig kunskaper om lantbrukets risker. Ansökan om WSD upplevdes svår vilket ACC var medveten om och arbetade med att förbättra och förenkla ansökan. Nedsättningen av avgiften till ACC upplevdes av flera som motiverande. Medan andra ansåg att den var för liten för att spela någon större roll. Deltagande i WSD-programmet gav endast små förbättringar i arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet.

Summary

New Zealand has a high proportion of micro enterprises (0-9 employees) in private industry. Approximately 94% of all enterprises are micro and 24% of New Zealand's workforce is employed in small businesses. In the agricultural sector, the majority of businesses are small.

In 2006, the state insurance company, ACC, introduced the Workplace Safety Discount (WSD) scheme in an attempt to reduce the number of accident claims from particular industry sectors dominated by small businesses. Owners and managers of small businesses were offered a 10% reduction on their insurance levy if they participated in safety training, conducted risk assessments of their work environments and introduced systematic work environment management.

Agriculture was chosen as the focus for this study because the uptake of the WSD scheme is highest relative to the other eligible industry sectors. Data were collected via semi-structured interview with fourteen persons. Nine were regarded as key persons in the WSD program for agriculture. Of them, three were responsible for the program in the ACC, one was a manager of FarmSafe (the largest education company in the agricultural sector in New Zealand), one financial adviser, three trainers in WSD courses, and one auditor for the WSD-scheme. Five farmers who had applied for WSD were also interviewed.

The results showed that the interviewed key persons in the WSD program as well as the interviewed farmers who applied for WSD expressed the importance of trust between the farmers and the persons that contacted them for all types of safety training. Local training included in the WSD was preferred. The farmers often had difficulty in making risk assessments and developing risk management systems. An alternative way to train was suggested: farmers could perform a safety inspection together on one farm under the guidance of a person skilled in occupational health and risk assessments. The application process for the scheme was perceived to be cumbersome by farmers, which ACC was aware of and working to improve and simplify. The economic incentive was considered to be a motivator by many. While others felt that the reduction was too small to make any difference or compel improvement to health and safety

Bakgrund

Nya Zeeland har, liksom många andra länder, hög andel av mikroföretag (0-9 anställda) i näringslivet. Cirka 94 % av alla företag är mikroföretag och 24 % av Nya Zeelands arbetskraft arbetar i dessa företag (1). Lantbruket är en av de branscher där de minsta företagen är i majoritet (1).

Arbetsmiljöarbetet i Nya Zeeland styrs av landets arbetsmiljölag "Health and Safety in Employment Act 1992" (HSE) och de föreskrifter som finns kopplade till lagen. Den är utgiven av Department of Labour (DoL), reviderades 2002, gäller för alla företag och fokuserar på systematiskt arbetsmiljöarbete (2).

Det statliga försäkringsbolaget Accident Compensation Corporation:s (ACC) åtaganden omfattar även ersättning för skador som uppkommit genom olycksfall i arbetet (3). Alla arbetsgivare betalar in en obligatorisk avgift för alla som arbetar inom företaget. Avgiftens storlek baseras på företagets lönekostnader och på hur mycket ACC betalar ut som ersättning för skador i respektive bransch. År 2006 startade ACC programmet Work Safety Discount (WSD) som ett ekonomiskt incitament för att minska olycksfallen i arbetet genom att förbättra arbetsmiljön och systematisera arbetsmiljöarbetet i småföretag med upp till 10 anställda (4).

Ekonomiska incitament för att minska olycksfall i arbetet finns beskrivet i litteraturen. En studie av generella och lokala program för arbetsmiljöförbättringar i småföretag på Nya Zeeland pekar på att programmen förlitar sig på ekonomiska incitament och företagens egna önskningar om att utveckla en bättre arbetsmiljö (5). Interventionsmetoder såsom utbildning, lagstiftning och ekonomiska incitament att förebygga skador inom lantbruket har visat att ekonomiska incitament kan ge minskad anmälan av olyckor direkt efter införandet (6, 7). Vid multifaktorella interventioner för att öka säkerheten inom jordbruket framkom att utbildning i säkerhetsfrågor för alla anställda inklusive familjen, besök på arbetsplatsen och certifieringar gav bäst resultat gällande förändringar i attityder och rutiner om säkerhetsfrågor (8).

ACC erbjuder WSD (9) till småföretag inom flera branscher och är utformat så att det ger en nedsättning med 10 % av försäkringsavgiften till ACC varje år under tre år. För att få ta del av denna nedsättning måste företaget uppfylla följande kriterier: Första steget är att företagaren går en utbildning i riskbedömning och riskhantering samt hur man på ett systematiskt sätt kan

utveckla sitt arbetsmiljöarbete. Om företagaren kan visa att kunskapen redan finns behöver han/hon inte delta i utbildningen. Sedan fyller företagaren i ett självskattningsformulär som är anpassat för varje bransch. Där beskriver han/hon hur företaget identifierar och hanterar riskerna i arbetsmiljön, undervisar personalen i att arbeta på ett säkert sätt, vilken beredskap man har vid olycksfall, hur man undersöker tillbud och olycksfall och för jordbruksbranschens del hur man undviker fall-olyckor, skador förorsakade av djurbesättningen, skador orsakade av fyrhjulskörning samt skador orsakade av kemikalier i jordbruket. Ansökan bedöms sedan av ACC som också kan be att få göra en inspektion s.k. audit av företaget. Om företaget blir godkänt får det alltså en nedsättning av försäkringsavgiften med 10 % per år under tre år. Företaget måste också varje år försäkra att riskhanteringssystemen efterföljs.

Den Nya Zeeländska utbildningsorganisationen FarmSafe startades av det statliga försäkringsbolaget ACC och Federated Farmers för att minska olyckorna inom jordbruket genom att erbjuda kurser och workshops i aktuella och olycksförebyggande ämnen. De ger även stöd vid bedömning av risker i arbetsmiljön. FarmSafe leds i dagsläget av tre utbildningsorganisationer på Nya Zeeland (10). En utvärdering av vad Nya Zeeländska lantbrukare själva ansåg om de FarmSafe kurser de genomgått visade att lokalisering i den geografiska närheten, att kurserna var anpassade i tid på dagen till deras arbete och att de var avgiftsfria var viktigt för att de skulle delta i kursen (11).

Eftersom intresset för WSD inom lantbruket var relativt stort men att endast en liten del av de små lantbruken ansökt om att få ta del av WSD valdes branschen ut för studien. Syftet med studien var att undersöka vad som kan underlätta respektive försvåra att ta del av ett ekonomiskt incitament, WSD för att förbättra arbetsmiljöarbetet i de minsta företagen inom lantbruket. I denna rapport redovisas uppfattningar om WSD som framkommit genom intervjuer av olika aktörer engagerade i säkerheten inom lantbruket.

Material

I intervjustudien deltog nyckelpersoner i WSD-programmet för jordbruket. Av dessa var tre ansvariga för programmet inom ACC, en ansvarig inom FarmSafe det största utbildningsföretaget i arbetsrelaterade ämnen inom jordbrukssektorn på Nya Zeeland. En finansiell rådgivare som anordnade utbildningar i WSD-programmet, tre utbildare i

FarmSafe/WSD-kurser, en WSD-inspektör samt fem lantbrukare som hade ansökt om WSD intervjuades också. Kriterier för urval av intervjupersonerna ställdes upp utifrån tanken att intervjupersonerna representerade de olika organisationerna i interventionskedjan.

Urvalsproceduren utformades efter forskargruppens kunskap om nyckelpersoner men också enligt så kallat snöbollsurval eller kedjeurval för att hitta informanter som annars varit okända för forskargruppen (12, 13)

Metod

Intervjuguider utformades för de olika nyckelpersonerna och för lantbrukarna med frågor om de olika momenten i WSD-programmet såsom utbildning, riskbedömningar, kontakter med ACC och eventuella förändringar som utförts efter deltagandet i WSD. Intervjuerna genomfördes som semi-strukturerade intervjuer gemensamt av två eller tre av forskarna och ägde rum på intervjupersonernas arbetsplatser eller i deras hem och tog ca 90 minuter. De spelades in på band och skrevs därefter ut ordagrant av en av forskarna. Varje intervju gav 15-20 sidor text.

Analysen av intervjuerna utgår från manifest innehålls analys med ett beskrivande perspektiv (13).

Etiska överväganden

Intervjustudien är behandlad som "Low Risk Notification" av Ethics Administrator på Research Ethics Office vid Massey University i Palmerston North, Nya Zeeland.

Intervjupersonerna informerades skriftligen via brev och muntligen vid intervjutillfället om studiens syfte, att allt material kommer att behandlas konfidentiellt samt att de när som helst kunde avbryta sitt deltagande i studien utan att ange orsak.

Resultat

Resultatet från intervjuerna är redovisade som en sammanställd beskrivning av hur intervjupersonerna från de olika grupperna uppfattade WSD.

ACC (3 personer)

När ACC startade WSD var målet att minska antalet arbetsskador genom att öka medvetandet om hälso- och säkerhetsfrågor i de mindre företagen. Enligt en av de intervjuade

tjänstemännen utformades WSD genom erfarenheten att FarmSafe tidigare hade gett ekonomisk ersättning i form av säkerhetsutrustning eller en check att handla säkerhetsutrustning för till kursdeltagarna i deras utbildningar. Ersättningen skulle ses som en kompensation för att de var borta från sitt arbete. När sedan ACC utvecklade WSD tog de med en ekonomisk ersättning i form av en nedsättning på 10 % av försäkringsavgiften till ACC under tre år.

Marknadsföringen av WSD gick inledningsvis via FarmSafe som också fick viss ekonomisk ersättning från ACC för att marknadsföra satsningen i bland annat tidskriften FarmSafe Newsletter. ÄvenASUREQuality, som besöker anslutna lantbruk för att kontrollera produktionskvaliteten, anlätades för att informera om WSD vid sina reguljära besök. ACC knöt också i kampanjen "Fallen farmer" an till WSD. Kampanjen illustrerade hur en skadad lantbrukare kan rasera hela företaget genom sin skada. En annan kanal som användes i marknadsföringen var radioinslag eftersom lantbrukare ofta lyssnar på radio.

För att öka intresset för WSD nämnde ACC flera tänkbara vägar: en förenkling av ansökningsformuläret till flervälsfrågor, ändra på de delar som verkar vara svåra att förstå i ansökningsformuläret, utföra utbildningar av typen skydds rond under kvalificerad ledning på ett lantbruk där flera lantbrukare från grannskapet deltar, beskriva goda exempel på säkerhetsarbete inom lantbruk samt anordna fokusgrupper på webben under ledning av ACC. Hela programmet syftar till att öka lantbrukarnas medvetenhet i säkerhetsfrågor.

ACC har gjort en egen undersökning om vad som motiverade lantbrukare att gå utbildningar i säkerhet. Där framkom att lantbrukarna ändå ser avgiftsnedsättningen vid ansökan om WSD som ett motiv. Av större betydelse var dock rädslan att bli straffad om det skulle hända en olycka på företaget. Dessutom var det avgörande att utbildningen var rekommenderad av en kollega och låg geografiskt nära lantbruket. ACC har haft ett mycket gott samarbete med FarmSafe vilket också visat sig vara betydelsefullt eftersom lantbrukarna har ett stort förtroende för FarmSafe och dessutom ofta känner de personer som håller i deras utbildningar. ACC var medveten om att lantbrukarna ansåg det besvärligt att fylla i formuläret vid ansökan om WSD. Av detta drog ACC slutsatsen att ansökningsförfarande borde förenklas och göras mer förståeligt för lantbrukarna.

Enligt ACC saknade lantbrukarna kunskap om vad som krävs av dem enligt Department of Labour's "Health and Safety Act". När det gällde att göra riskbedömningar och sätta upp

rutiner för säkerhetsarbetet hade de svårt att veta hur de skulle börja, rent praktiskt. Flera hade tagit kontakt direkt med ACC för att få hjälp med exempelvis att utforma system för riskbedömning. En erfarenhet som nämndes var vikten av att använda enkla och begripliga ord för att förklara hur man praktiskt gör för att utforma system för säkerhetsfrågor.

Positivt med WSD var, enligt ACC, att det satte fokus på basala säkerhetsfrågor i det enskilda lantbruket. Men de pekade också på svårigheten att utvärdera effekten av WSD. Anmällda skador ansågs inte som något bra mått eftersom de var medvetna om att skadeanmälningar kan öka som en effekt av att insatsen fokuserade på skador.

FarmSafe (en person)

Tjänstemannen på FarmSafe framhöll att WSD togs fram för att passa mindre företag. Enligt deras uppfattning var reduceringen av försäkringsavgiften till ACC viktig för de mindre lantbruken. FarmSafe anordnar olika typer av utbildningar över hela Nya Zeeland. Utbildningarna kan vara mer generella och omfatta de olika branscherna inom jordbruket. Men FarmSafe anordnar också mer specifika utbildningar och bland dem en heldagsutbildning "Plan course" för att lära ut riskbedömning/riskhantering och hur företagaren inför systematik i säkerhetsarbetet i företaget. Denna kurs berättigade till att söka WSD. I andra branscher var kravet endast en halvdagsutbildning. FarmSafe hade också för att tillgodose ACC:s minimikrav på utbildning för WSD utarbetat en förkortad version av "Plan course" som då endast omfattade en halvdags utbildning. En halvdags utbildning ansågs också som mindre kostsam för den enskilde lantbrukaren som då inte behövde vara borta från företaget en hel dag. Utbildningarna anordnades lokalt eftersom det ansågs ge högre deltagande. Kurserna hade fram till 2011 varit kostnadsfria för deltagarna eftersom de finansierats av statliga medel. Kostnadsfria utbildningar hade enligt FarmSafe varit av betydelse för lantbrukarnas vilja att delta. För att utbildningarna ska fortgå planerade FarmSafe att försöka knyta kontakt med andra finansiärer med intresse inom lantbruket. Den utbildning som berättigade till att ansöka om WSD var inte frivillig om lantbrukaren inte tidigare hade den kunskapen. Tvång att gå en utbildning kan vara ett hinder för att ansöka om WSD för den enskilde lantbrukaren. FarmSafe ansåg också att en svårighet med utbildningarna var att de kan kännas för teoretiska för deltagarna. Det framkom att lantbrukarna inte uppskattade klassrumsundervisning utan föredrog att få information genom ett mer praktiskt tillvägagångssätt. En annan svårighet för lantbrukarna ansågs vara att fylla i ansökningsformuläret och att dokumentera säkerhetsarbetet i lantbruket. Lantbrukarna insåg

inte vikten av att systematisera och dokumentera säkerhetsarbetet i företaget. I utbildningarna för WSD har FarmSafe därför inkluderat information om hur ansökan ska fyllas i.

Intervjupersonen uttryckte dock tveksamhet om WSD har någon arbetsmiljöförbättrande effekt.

För att förbättra kontakten med lantbrukarna har FarmSafe bildat nätverk vars uppgift var att via telefon kalla lantbrukarna till utbildningar och möten. Att skicka kallelser med post ansågs vara för kostsamt och inte heller ge samma kontaktmöjlighet. De planerade också att använda Internet eftersom speciellt mjölkbönder ansågs positiva till att använda Internet för att skaffa sig information.

Finansiell rådgivare (en person)

Denna intervjuperson hörde till ett företag som hade hand om lantbrukares försäkringar, deras ekonomi men även involverade arbetsmiljöfrågor i sitt koncept. Han anordnade utbildningar, rekryterade kursdeltagare men utbildade inte själv, utan anlidade en av de andra tre utbildarna som kursledare. Hans erfarenhet var att det var lättare att rekrytera kursdeltagare om kursanordnaren var en känd person som lantbrukarna också hade förtroende för. I de utbildningar som anordnades var utbildningsdagen upplagd så att ansökningsformuläret fylldes i av varje kursdeltagare för varje punkt som gicks igenom. En anställd på ACC fanns med och samlade in ansökningarna vid kursens avslutning. I samband med det gavs också möjlighet till dialog med ACC vilket hade uppskattats av kursdeltagarna.

Utbildarna (tre personer)

Tre av utbildarna var egna konsulter men arbetade i nära samarbete med FarmSafe.

Alla fyra påpekade att det var svårt och tog tid att förändra säkerhetskulturen inom lantbruket. De lantbrukare som deltagit i de givna utbildningarna ansågs redan från början ha ett större intresse för arbetsplatsens arbetsmiljöfrågor. En av utbildarna påstod att ca 20 % av lantbrukarna hade ett intresse för arbetsmiljöfrågor och deltog därmed i olika kurser, ca 50 % hade ett svagt intresse och kunde möjligtvis delta i kurser om det inte hindrar produktionen, och 20 % inte hade något intresse för arbetsmiljöfrågor. Ungefär hälften av de lantbrukare som deltog i utbildningarna hade förbättrat arbetsmiljön på något sätt. Den erfarenhet utbildarna hade var att även om lantbrukarna var intresserade av sin arbetsmiljö så var de ändå inte medvetna om alla risker i sin arbetsmiljö. Ett problem var också hur de skulle hantera och

bedöma kända risker på sina arbetsplatser. En annan svårighet var att kommunicera ut riskerna till anställd personal, och att dokumentera gjorda insatser.

Ett motiv som utbildarna tog upp för att få lantbrukarna att komma till utbildningarna var att de förklarade för lantbrukarna vikten av att kunna visa upp en skriftlig plan för säkerhetsarbetet inom företaget för Department of Labour vid eventuell arbetsplatsolycka.

Personlig kontakt med lantbrukarna nämndes av alla utbildarna som allra viktigast för att öka intresset för att förbättra arbetsmiljön. Utbildarna kontaktade lantbrukare som de tidigare haft kontakt med för att motivera dem att gå arbetsmiljöutbildningar. De påpekade också vikten av att utbildningarna låg i lantbrukarnas geografiska närhet. Som exempel sades att mjölkbönderna gärna ville hinna hem till kvällsmjölkningsen. Som förslag för att ACC och FarmSafe skulle komma i kontakt med fler lantbrukare var att de tillsammans skulle delta på olika aktiviteter som vänder sig till lantbrukare. Ett exempel på detta var de diskussionsgrupper som mjölkbönder deltar i där de diskuterar produktionen men där de även skulle kunna ta upp arbetsmiljöfrågor.

I de utbildningar som anordnades inom arbetsmiljöområdet deltog vanligtvis lantbrukarhustrun eftersom de ofta var mer motiverade att hålla både sina män och anställda skadefria och vid god hälsa. Kvinnorna drev på säkerhetsarbetet i lantbruket i högre grad än vad deras män gjorde. Kvinnorna utförde också vanligtvis pappersarbetet inom lantbruket och hade därmed en större vana att fylla i olika blanketter. Männerna deltog oftare i utbildningar som har med själva produktionen att göra. Men det var inte heller ovanligt att fler från varje lantbruksenhet kom till samma utbildning vilket är mycket positivt eftersom de alla fick samma kunskap och även involverade personalen i arbetsmiljöarbetet.

En av utbildarna beskrev hur han under den utbildning som behövs för att ansöka om WSD i slutet av utbildningsdagen gick igenom ansökningsformuläret för WSD. Han rekommenderade deltagarna att skriva ner sin ansökan så snart de kom hem eftersom det annars är lätt att det inte blir av att göra det. ACC gav ingen återkoppling till utbildarna om hur många som sökt WSD efter genomgången utbildning.

Den nedsättning av avgiften till ACC som ingår i WSD kan göra lantbrukarna intresserade att förbättra arbetsmiljön. En av utbildarna ansåg att ansökan skulle gälla längre tid än tre år och att nedsättningen av avgiften till ACC borde vara mer än de 10 % per år som gällde vid studiens utförande. En erfarenhet som också nämndes var att även om förbättringar i

arbetsmiljön gjorts så var de sällan dokumenterade. I stället för blanketter som kan vara svåra att förstå hur de ska fyllas i kunde ACC använda en blankett med flervälsfrågor för att förenkla ansökningsförfarandet av WSD. Ett annat förbättringsförslag var att fler lantbrukare under erfaren ledning tillsammans går skydds rond på ett av deltagarnas lantbruk och att man sedan direkt fyller i ansökan om WSD.

En utbildare påpekade också att det kan vara enkelt att få WSD utan att göra några egentliga förbättringar i arbetsmiljön. Det borde vara fler lantbruk som uttas till inspektion, inte minst för att även lantbrukarna själva såg det som positivt och lärande med ett besök på lantbruket av en inspektör. Eftersom det inte går att eliminera alla risker inom lantbruket måste i stället lantbrukaren och de anställda lära sig att hantera riskerna på ett säkert sätt.

Inspektören (en person)

De personer som blivit antagna som inspektörer för WSD av ACC hade tidigare kunskap och erfarenhet av arbetsmiljöfrågor. Efter antagning fick alla inspektörer gå en veckolång kurs anordnad av ACC. De första två inspektionerna efter avslutad utbildning genomfördes tillsammans med en erfaren inspektör. Vid inspektionen hade inspektören till sin hjälp ett branschanpassat frågeformulär som för lantbrukarna handlade om säker boskapshantering, säker fyrhjulskörning och säker förvaring och hantering av kemikalier. ACC:s inspektörer hade ett stort geografiskt område att täcka upp, och utförde inspektionerna antingen genom besök på företaget eller via telefonen. Vilken form av inspektion som skulle göras avgjordes av ACC efter deras bedömning av det enskilda företags ansökan om WSD. Efter inspektionen skickades formuläret till både ACC och företagaren, men inspektören fick ingen återkoppling i ärendet från ACC.

Den intervjuade personen som utförde inspektion av de av ACC utvalda lantbrukarna hade det senaste året utfört ca 10 inspektioner på respektive arbetsplats och ca 10 genom telefonsamtal. Hennes bedömning var att det som lantbrukarna upplevde som svårast var att ha fungerande och nedskrivna riskbedömningssystem. De var ofta medvetna om vissa risker på arbetsplatsen men att steget till att skriva ner dem upplevdes som stort. Alla risker var dock inte identifierade och hon menade att det skulle underlätta för varje bransch om det fanns ett register över förekommande risker. Hon menade också att det var viktigt att få in säkerhetstänkandet direkt i vardagsarbetet. Flera av de lantbrukare där hon genomfört sina inspektioner hade tagit till sig de tips som givits vid kurserna och därmed också påbörjat

systematiskt arbetsmiljöarbete i sitt företag. Under inspektionerna kändes det värdefullt att kunna ge direkta råd om arbetsmiljöförbättrande åtgärder vilket egentligen inte var avsikten men inspektionen och heller inte uppskattades av ACC. Tidsåtgången för varje inspektion skulle enligt ACC vara 2 timmar vid besök på företaget och 1 timme vid telefoninspektion. Hennes erfarenhet var att detta är för kort tid.

Lantbrukarna (fem personer)

De intervjuade lantbrukare hade redan innan de hört talas om WSD gått den utbildning som krävdes för att ansöka om WSD. Utbildningarna var arrangerade av de kursanordnare som senare också tipsade lantbrukarna att ansöka om WSD. De intervjuade lantbrukarna påpekade alla vikten av att den som utför utbildningarna var känd av dem själva vilket underlättade beslutet att tacka ja till deltagande i utbildning. Det framkom också att det var viktigt att ha förtroende för den som håller i utbildningen. Det innebar mer preciserat att lantbrukarna kände att utbildarna hade kunskap om de risker och arbetsförhållanden som finns inom lantbrukets olika delar. Vidare påpekade lantbrukarna att det var viktigt att utbildningarna erbjöds i en geografisk närhet där deras verksamhet bedrevs. De kände sig tryggare i en känd grupp av lantbrukare i grannskapet vilket gjorde att diskussionerna blev mer givande och att de även hade möjlighet att ha fortsatt kontakt med varandra. Dessutom kunde de på detta sätt minska bortavaron från sitt arbete.

Två av de intervjuade lantbrukarna hade gjort arbetsförbättrande åtgärder efter kursen. De hade även dokumenterat förbättringarna i självskattningsformuläret. En lantbrukare relaterade gjorda förändringar till andra orsaker än WSD. De återstående två lantbrukarna hade i självskattningsformuläret endast dokumenterat tidigare gjorda förbättringar.

I ansökan om WSD ingår riskbedömningen av arbetsförhållandena på det egna företaget och nedskrivandet av en plan att förbättra arbetsförhållandena. Riskbedömningen ansåg flera av lantbrukarna vara svår att genomföra men de ansåg att de hade god hjälp av den som utbildat dem. Kursledarna var lätta att få kontakt med efter kursen för rådfrågning. För några av lantbrukarna var det dags att åter ansöka om WSD för en ny treårsperiod. Deras uppfattning var att det nog var lättare andra gången eftersom de nu hade erfarenhet av hur det gick till tidigare. De uttryckte också att det var bra att få en påminnelse från ACC att det var dags att ansöka igen.

Tabell 1. Summering av lantbrukarnas åsikter om mekanismer som kan förbättra arbetsmiljön.

	Incitament för arbetsmiljöförbättringar		
	10 % nedsättning av försäkringsavgiften	Vara en bra arbetsgivare	Bestraffning
Intervjuade lantbrukare uppdelade på typ av produktion			
Biffdjur och grönsaksodling	Inte en driver för att förbättra arbetsmiljön	Ingen vill ha arbetsplatsolyckor	Vissa saker måste utföras eftersom det ingår i lagen
Mjolkproducent 1	Tycker inte om att betala till ACC		Läst om bestraffningar i tidningen
Mjolkproducent 2	Varje cent räknas	Vill ha en säker arbetsplats	Vill följa regler och undvika bestraffning
Plantskola	Nedsättningen är en bonus inte incitament	Vill själv vara aktiv och inte bli styrd till vad som ska göras	Bestraffningar fungerar bara om man blir kontrollerad
Får och biffdjur	Det som påverkar ekonomin tar man mer hänsyn till	Vill vara aktuell	

Diskussion

De intervjuade nyckelpersonerna i WSD-programmet och de intervjuade lantbrukarna som ansökt om WSD ansåg att det var viktigt att den som kontakter lantbrukarna för all form av arbetsmiljöutbildning helst bör vara känd av dem. Det kan vara tidigare utbildare eller kollegor inom lantbruket. Utbildningen som ingår i WSD bör ligga geografiskt nära och gärna utföras av personer de har förtroende för. Alla framförde också att lantbrukare ofta har svårigheter att göra riskbedömningar och utforma riskhanteringssystem. Som alternativt sätt att utbilda föreslogs att flera lantbrukare skulle gå gemensam skyddsround på ett lantbruk tillsammans med en person kunnig inom arbetsmiljöområdet vilket skulle underlätta att ta till sig kunskaper om lantbrukets risker. Ansökan om WSD upplevdes svår vilket ACC var medveten om och arbetade med att förbättra och förenkla ansökan. Nedsättningen av avgiften till ACC upplevdes av flera som motiverande. Medan andra ansåg att den var för liten för att spela någon större roll. Deltagande i WSD-programmet gav endast liten effekt i form av förbättrad arbetsmiljö i företaget.

En begränsning i studien var att det endast gick att få kontakt med lantbrukare som ansökt om WSD. Det kan ses som att bara de som redan var intresserade av arbetsmiljöförbättringar nåddes för intervju. Att få möjlighet att intervjua även de som inte visat intresse för WSD hade ökat informationen om värdet med ekonomiska incitament för att förbättra arbetsmiljön.

Endast en liten del av Nya Zeelands lantbrukare har ansökt om WSD. Att nå ut till den enskilde lantbrukaren med information om WSD har visat sig vara svårt. Motivationen att engagera sig i arbetsmiljöförbättrande åtgärder i det egna lilla företaget kan utgå från olika teorier. En teori som förs fram av Johansson är en förväntansmodell där motivationen bestäms av det attraktionsvärde som det förväntade resultatet har, i detta fall vilket attraktionsvärde som den arbetsmiljöförbättrande åtgärden har. Men attraktionsvärdet bestäms också av vilken förväntan personen har på möjligheten att uppnå önskat resultat (14). Ekonomiska incitament kan vara en annan motivationshöjande faktor. FarmSafe påpekade att många lantbrukare tar ut liten lön från sitt företag vilket då gör att 10 % nedsättning av avgiften till ACC endast utgörs av en liten summa pengar och förmodades därmed inte heller ge så stort motivationsvärde. Rautiainens studie av finska lantbrukare visar dock att trots relativt liten nedsättning av försäkringsavgifter för lantbrukare minskade anmälan av olycksfall (7). Likaså visar en review om skador inom lantbruket att nedsättning av försäkringsavgifter och förbud mot användande av skadliga kemikalier minskade antalet anmälda skador i större utsträckning än vad personlig utbildning i säkerhetsfrågor gjorde (6).

Alla deltagarna i studien var överens om att det exempelvis är viktigt med kända och lokala kontaktvägar för att nå ut till dem med störst behov inom området. Resultatet ligger i linje med andra internationella undersökningar som visar på vikten av lokala satsningar för att nå ut med information om vikten av god arbetsmiljö (15, 16).

Riskbedömning kan kännas svårt att komma igång med. Det är också känt att gamla och kända risker inte betraktas som lika allvarliga som nyuppkomna risker, vilket kan vara en orsak till att många risker inte tas upp (17). Det finns dock många exempel på verktyg som exempelvis checklistor för att genomföra riskbedömningar. Men studier har visat att det behövs kunskap för att använda dem (18). Lokalt anpassade enkla verktyg och utbildningar har visat sig vara viktiga instrument för att förbättra arbetsmiljön (15)

För att uppnå förväntade resultat av olika generella arbetsmiljöförbättrande insatser framtagna av myndigheter eller organisationer borde det redan i förarbetet finnas med en utvärdering av de planerade metoderna. Det är också viktigt att inkludera den tänkta målgruppen för att möjliggöra bästa resultat. Ett arbetssätt kan vara att arbeta genom en styrgrupp bestående av representanter för berörda myndigheter, organisationer och målgruppen där både planering och resultat diskuteras fortlöpande.

Referenser

1. Ministry of Economic Development. SME in New Zealand 2010. [On line] [cited 2011 September 30]; Available from: URL: http://www.med.govt.nz/templates/MultipageDocumentPage_44631.aspx
2. Department of Labour. Health and Safety in Employment Act 1992 (HSE Act). [On line] [cited 2011 September 30]; Available from: URL: <http://www.osh.govt.nz/law/hse.shtml>
3. ACC. For business. [On line] [cited 2011 September 30]; Available from: URL: <http://www.acc.co.nz/for-business/index.htm>
4. ACC. Workplace Safety Discount (WSD). [On line] [cited 2011 September 30]; Available from: URL: <http://www.acc.co.nz/for-business/self-employed/how-to-pay-less/workplace-safety-discounts/index.htm>
5. Legg S, Olsen K, Lamm F, Laird I, Harris L-A, Hasle P. Understanding the programme theories underlying national strategies to improve the working environment in small businesses. Policy and Practice in health and Safety; 2010: 0802: 5-35.
6. Lehtola M, Rautiainen R, Day L, Schonstein E, Suutarinen J, Salminen S, Verbeek J (2008). Effectiveness of interventions in preventing injuries in agriculture – a systematic review and meta-analysis. Scand J Work Environ Health 34(5):327-336.
7. Rautiainen R, Ledolter J, Sprince N, Donham K, Burmeister L, Ohsfeldt R, Reynolds S, Philips K, Zwerling C (2005). Effects of premium Discount on Workers' Compensation Claims in Agriculture in Finland. American Journal of Industrial medicine 48:100-109.
8. DeRoo L, Rautiainen R (2000). A Systematic Review of Farm Safety Interventions. Am Prev Med 18(4S):Ö51-62.
9. ACC. How to apply for Workplace Safety Discount (WSD). [On line] [cited 2011 September 30]; Available from: URL: <http://www.acc.co.nz/for-business/self-employed/how-to-pay-less/workplace-safety-discounts/BUS00167>
10. FarmSafe. [On line] [cited 2011 September 30]; Available from: URL:<http://www.farmsafe.co.nz/Overview/Information/Home.htm>
11. Morgaine K, Langley J, McGee R (2005). The FarmSafe Programme in New Zealand: Process evaluation of year one (2003). Safety Science 44:359-371.

12. Kvale, S. (1997). Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur.
13. Polit D, Beck C. Nursing research: principles and methods. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, 2004.
14. Johansson B. En motivationsbaserad analys av arbetsmiljöarbetet I en grupp tillverkande mindre företag. Doktorsavhandling, Luleå tekniska Universitet, 1998:36.
15. Kogi K. Work Improvement and Occupational Safety and Health management Systems: Common Features and Research Needs. Ind health 2002;40:121-133.
16. Ito A, Sakai K, Kogi K. Development of Interactive Workplace Improvement Programs in Collaboration with Trade Organisations of Small-scale Industries. Ind Health 2006;44:83-86.
17. Ropeik D, Slovic P. Risk Communication: A neglected tool in protecting Public Health. Risk in Perspective, Harvard Center for Risk Analysis, 2003;11:2.
18. Andersson I-M, Hägg GM, Rosén G. Arbetsmiljöarbete i Sverige 2004. Arbete och Hälsa 2006:6. Arbetslivsinstitutet, Stockholm.

Rapport från Arbets- och miljömedicin 2/2012

Workplace Safety Discount (WSD) - Erfarenheter från ett arbetsmiljöförbättrande
program för mikroföretagare inom lantbruket på Nya Zeeland

Akademiska sjukhuset, Uppsala Universitet, 751 85 Uppsala, Tfn 018-611 36 42
www.amm uppsala.se